

K O M U N I K A T
Z O B A D A Ń

www.cbos.pl ● sekretariat@cbos.pl

Warszawa, czerwiec 2010

BS/77/2010

**POLACY O DODATKOWYM
OSZCZĘDZANIU NA EMERYTURĘ**

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
4 lutego 2010 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

SPIS TREŚCI

OPINIE NA TEMAT WYSOKOŚCI PRZYSZŁEJ EMERYTURY	3
POLACY O DODATKOWYM OSZCZĘDZANIU NA EMERYTURĘ	6
NAJLEPSZY SPOSÓB DODATKOWEGO OSZCZĘDZANIA NA EMERYTURĘ	10
OPINIE O INDYWIDUALNYCH KONTACH EMERYTALNYCH	11
OPINIE O FUNDUSZACH INWESTYCYJNYCH	14
ILE POLACY SKŁONNI BYLIBY PRZEZNACZYĆ NA DODATKOWE OSZCZĘDZANIE NA EMERYTURĘ	16
PREFEROWANE ŹRÓDŁA INFORMACJI O MOŻLIWOŚCIACH DODATKOWEGO OSZCZĘDZANIA Z MYŚLĄ O EMERYTURZE	17
ANEKS	21

W maju 2010 roku CBOS wraz z Izbą Zarządzających Funduszami i Aktywami¹ przeprowadził badanie dotyczące prognoz sytuacji materialnej Polaków na przyszłej emeryturze oraz ich stosunku do oszczędzania na nią. Celem badania było m.in. określenie, jakie wyobrażenia o swojej przyszłej sytuacji materialnej na emeryturze mają Polacy w wieku produkcyjnym, czyli kobiety, które nie osiągnęły 60 roku życia, i mężczyźni, którzy nie ukończyli 65 lat. Ponadto tematem omawianego badania był także społeczny odbiór produktów finansowych, które mogą służyć długoterminowemu oszczędzaniu z myślą o wieku emerytalnym.

OPINIE NA TEMAT WYSOKOŚCI PRZYSZLEJ EMERYTURY

Połowa badanych w wieku produkcyjnym² jest zdania, że ich przyszła emerytura pochodząca z obowiązkowych składek będzie znacząco niższa od ich obecnych dochodów. Najczęściej (18%) wskazywano, iż przyszła emerytura będzie stanowić od 61% do 80% ostatniej pensji/dochodu. Nieznacznie mniej ankietowanych (16%) wskazywało, że ich przyszła emerytura będzie jeszcze niższa od ich ostatniego dochodu przed emeryturą i będzie się kształtować na poziomie 41% – 60% tego dochodu. W zdecydowanej mniejszości są ci, którzy z optymizmem zapatrują się na swoją sytuację materialną na emeryturze. Jedynie 2% ankietowanych twierdzi, iż ich emerytura będzie wyższa niż ich ostatnie dochody z pracy.

Na tle pozostałych badanych dość optymistycznie swoją sytuację materialną na emeryturze postrzegają robotnicy wykwalifikowani – 11% z nich uważa, że ich przyszła emerytura wyniesie co najmniej 81% ostatniej pensji (por. tabele aneksowe). Najbardziej pesymistyczni w tym względzie są pracujący na własny rachunek poza rolnictwem – 17% respondentów z tej grupy uważa, że ich przyszła emerytura nie przekroczy 20% ich ostatniego dochodu.

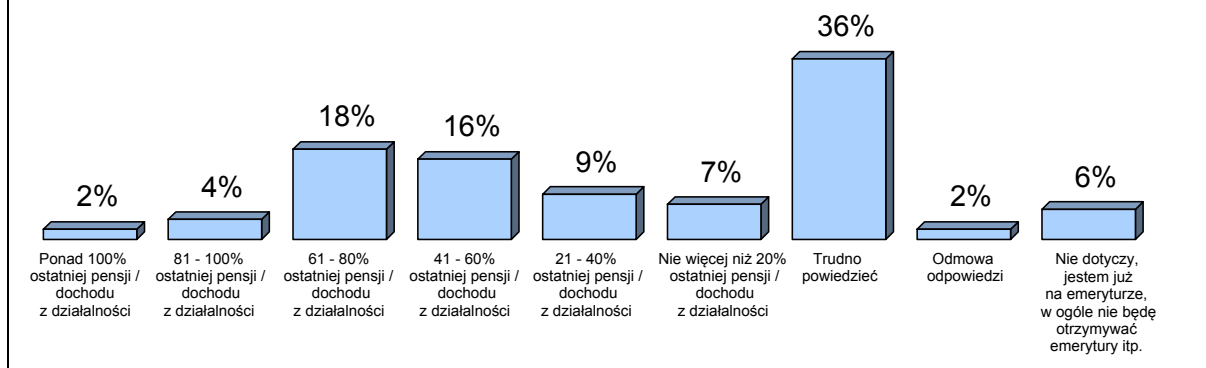
---

¹ Badanie „Jak Polacy oszczędzają na emeryturę” przeprowadzono w dniach 8 – 13 maja 2010 roku na liczącej 1000 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski. Badanie stanowi wspólny projekt CBOS i Izby Zarządzających Funduszami i Aktywami.

² Kobiety do 59 roku życia włącznie i mężczyźni do roku 64 życia włącznie.

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW W WIEKU PRODUKCYJNYM (N=775)

RYS. 1. JAKA BĘDZIE, PANA(I) ZDANIEM, WYSOKOŚĆ PANA(I) EMERYTURY W STOSUNKU DO PANA(I) OSTATNIEJ PENSJI LUB OSTATNIEGO DOCHODU Z DZIAŁALNOŚCI PRZED PRZEJŚCIEM NA EMERYTURĘ? JEŻELI NALEŻY PAN(I) DO OFE (OTWARTEGO FUNDUSZU EMERYTALNEGO), PROSZĘ WZIĄĆ POD UWAGĘ ŁĄCZNIE EMERYTURĘ, KTÓRA BĘDZIE PANU(I) WYPŁACANA ZE ŚRODKÓW ZGROMADZONYCH W ZUS I OFE

Ponad jedna trzecia badanych (36%) nie jest w stanie oszacować wysokości swojej przyszłej emerytury. Oznacza to, że przynajmniej co trzeci Polak w wieku produkcyjnym nie wie, na jakim poziomie będzie żyć po zakończeniu kariery zawodowej, jaką kwotą będzie co miesiąc dysponować. Z jednej strony może to oznaczać, że część społeczeństwa po prostu nie myśli o swojej przyszłości, z drugiej strony wyniki badania pokazują, iż brak opinii w tej kwestii może wynikać po prostu z trudności w prognozowaniu swojej sytuacji dochodowej w długim okresie.

Najtrudniej oszacować wysokość przyszłej emerytury badanych, którzy nie ukończyli 35 roku życia. Ponadto w tej grupie wiekowej respondenci, którzy mają w tej kwestii wyrobioną opinię, niemal równie często wskazywali przedziały 61%–80% oraz 41%–60%, z nieznaczną przewagą tego ostatniego.

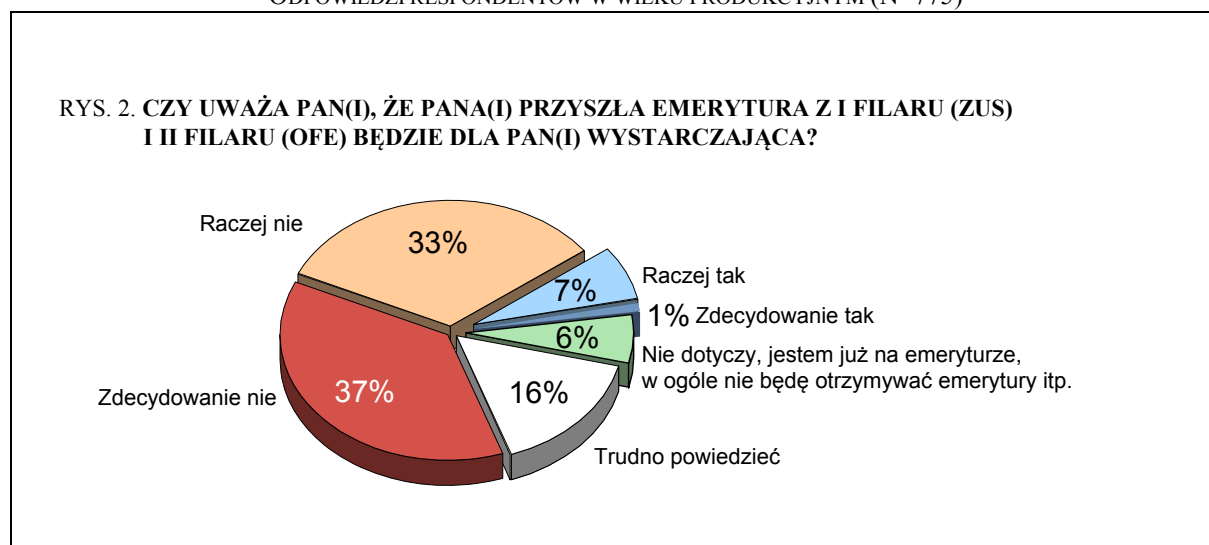
Badani, którym pozostało niewiele lat do osiągnięcia wieku emerytalnego, najczęściej uważają, że ich emerytura będzie się kształtować na poziomie 61%–80% ostatniej pensji/ostatniego dochodu.

Wyniki badania pokazują, iż znacznie łatwiej oszacować wysokość przyszłej emerytury mężczyznom niż kobietom. Może to wynikać z faktu, że znacząca część kobiet ma przerwy w zatrudnieniu z powodu opieki nad dziećmi i nie potrafi oszacować, w jaki sposób wpłyną one na wysokość ich przyszłej emerytury.

Ponad dwie trzecie respondentów w wieku produkcyjnym (70%) jest zdania, że ich przyszła emerytura z I i II filaru nie będzie dla nich wystarczająca. Opinie w tej kwestii nie różnicuje płeć badanych (por. tabele aneksowe). Najtrudniej ocenić to najmłodszym, którzy nie ukończyli jeszcze 25 roku życia.

Przekonanie, że przyszła emerytura będzie niewystarczająca, jest powszechne we wszystkich grupach społeczno-zawodowych. Szczególnie często wyrażają je osoby z wyższym wykształceniem, które zazwyczaj mają rozbudzone aspiracje i nie zadowolą ich tylko zabezpieczenie podstawowych potrzeb materialnych. Warto zwrócić uwagę, iż w grupach zawodowych najniższym poziomem obaw w tym zakresie cechują się rolnicy indywidualni i robotnicy niewykwalifikowani. Może to wynikać z faktu, iż badani z tych grup przyzwyczajeni są do niezbyt wysokich dochodów i dopasowują swoje potrzeby do możliwości finansowych.

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW W WIEKU PRODUKCYJNYM (N=775)

Opinie respondentów dotyczące tego, czy przyszła emerytura pochodząca z obowiązkowych składek będzie dla nich wystarczająca czy też nie, wiążą się z ich przewidywaniami co do jej wysokości. Ci, którzy spodziewają się, że emerytura nie będzie im wystarczać, na ogół mają bardziej pesymistyczne przewidywania co do jej wysokości niż badani uważający, że będzie ona dla nich wystarczająca.

Tabela 1

Jaka będzie, Pana(i) zdaniem, wysokość Pana(i) emerytury w stosunku do Pana(i) ostatniej pensji lub ostatniego dochodu z działalności przed przejściem na emeryturę?	Czy uważa Pan(i), że Pana(i) przyszła emerytura z I filaru (ZUS) i II filaru (OFE) będzie dla Pan(i) wystarczająca?			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Odmowa odpowiedzi
	w procentach			
Ponad 100% ostatniej pensji / dochodu z działalności	1	2	1	0
81% - 100% ostatniej pensji / dochodu z działalności	16	3	4	0
61% - 80% ostatniej pensji / dochodu z działalności	38	20	8	11
41% - 60% ostatniej pensji / dochodu z działalności	16	21	2	0
21% - 40% ostatniej pensji / dochodu z działalności	0	12	3	0
Nie więcej niż 20% ostatniej pensji / dochodu z działalności	1	10	1	0
Trudno powiedzieć	27	31	76	55
Odmowa odpowiedzi	0	1	5	34

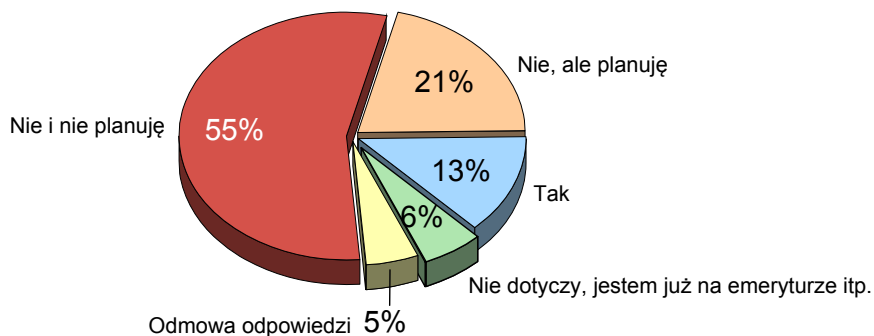
POLACY O DODATKOWYM OSZCZĘDZANIU NA EMERYTURĘ

Skłonność Polaków do dodatkowego oszczędzania na emeryturę jest niewielka. Jedynie 13% osób w wieku produkcyjnym deklaruje, że oszczędza z myślą o emeryturze, a kolejne 21% deklaruje, że obecnie nie oszczędza, ale zamierza to robić. Ponad połowa respondentów będących w wieku produkcyjnym (55%) twierdzi, że nie oszczędza z myślą o wieku emerytalnym i nie zamierza tego robić. Dotyczy to przede wszystkim rolników indywidualnych (78%), rencistów (73%) oraz bezrobotnych (69%) – por. tabele aneksowe.

Skłonność do oszczędzania na przyszłą emeryturę wykazuje związek z wykształceniem badanych – im ono wyższe, tym większy jest odsetek oszczędzających. W grupie osób z wyższym wykształceniem 31% deklaruje, iż obecnie oszczędza z myślą o przyszłej emeryturze, a kolejne 31% – że zamierza to robić. Jeśli chodzi o deklaracje dotyczące planów rozpoczęcia oszczędzania w celu uzupełnienia emerytury, to niemal równie często jak absolwenci wyższych uczelni składają je osoby z wykształceniem średnim (29%).

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW W WIEKU PRODUKCYJNYM (N=775)

RYS. 3. CZY OSZCZĘDZA PAN(I) DODATKOWO Z MYŚLĄ O EMERYTURZE / CZASIE, GDY BĘDZIE PAN(I) W WIEKU EMERYTALNYM? CHODZI O OSZCZĘDZANIE POZA KRUS, ZUS I OFE (OTWARTYMI FUNDUSZAMI EMERYTALNYMI)

Skłonność respondentów do dodatkowego oszczędzania z myślą o przyszłej emeryturze wiąże się także z ich dochodami. W grupach wyróżnionych ze względu na dochody osobiste wyraźnie większą skłonność do dodatkowego oszczędzania na emeryturę wykazują badani osiągający netto powyżej 2000 zł, natomiast w grupach o wysokości dochodów przypadających na jedną osobę w rodzinie najczęściej oszczędzają ci, których miesięczny dochód netto *per capita* przekracza 1500 zł. Przekłada się to również na związek między skłonnością respondentów do dodatkowego oszczędzania na emeryturę a samooceną warunków materialnych ich gospodarstwa domowego. Prawie jedna czwarta ankietowanych oceniających sytuację materialną swojego gospodarstwa domowego jako dobrą (23%) deklaruje, że już oszczędza dodatkowo z myślą o emeryturze, a nieco większa grupa (29%) – że planuje to zrobić.

Zaniechanie dodatkowego oszczędzania z myślą o emeryturze wynika w dużej mierze z sytuacji materialnej Polaków. Oprócz opisanych wyżej zależności świadczą o tym także wskazywane powody nieoszczędzania na przyszłą emeryturę. Respondenci będący w wieku produkcyjnym, którzy obecnie nie oszczędzają dodatkowo na emeryturę, poproszeni o podanie najważniejszej przyczyny w zdecydowanej większości (59% z tej grupy) wskazywali, iż nie stać ich na oszczędzanie, wystarcza im jedynie na bieżące wydatki. Wskazywanie tego powodu wykazuje związek z sytuacją materialną ankietowanych – jest tym częstsze, im niższe są ich deklarowane dochody (zarówno *per capita* w gospodarstwie domowym, jak i osobiste) oraz im gorzej oceniają oni warunki materialne swojego gospodarstwa domowego (por. tabele aneksowe).

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW W WIEKU PRODUKCYJNYM, KTÓRZY NIE OSZCZĘDZAJĄ DODATKOWO NA EMERYTURĘ (N=672)

RYS. 4. DLACZEGO NIE OSZCZĘDZA PAN(I) DODATKOWO NA EMERYTURĘ?
PROSZĘ WSKAZAĆ NAJWAŻNIEJSZĄ PRZYCZYNĘ

Drugim pod względem częstości wskazań powodem tego, że Polacy nie oszczędzają na przyszłą emeryturę, jest przekonanie, że mają jeszcze czas na rozpoczęcie oszczędzania (15%). Opinie takie wyrażają przede wszystkim badani poniżej 35 roku życia, a w szczególności w wieku 18-24 lata, którzy przyczynę tę wskazują najczęściej (35%). Należy podkreślić, iż w tej grupie wiekowej znaczący odsetek stanowią uczniowie i studenci, którzy na ogół nie mają regularnych znaczących dochodów. Ponadto w tej fazie życia ważniejsze od przyszłej emerytury jest np. zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych.

Pozostałe powody niepodjęcia dodatkowego oszczędzania na przyszłą emeryturę były wskazywane zdecydowanie rzadziej. Warto jednak zauważyć, iż wśród badanych prowadzących własną działalność gospodarczą oraz wśród rolników indywidualnych znacząco częściej niż w pozostałych grupach społeczno-demograficznych jako przyczynę niepodjęcia dodatkowego oszczędzania na przyszłą emeryturę wskazywano brak wiedzy o skutecznych metodach pomnażania oszczędności w dłuższym terminie.

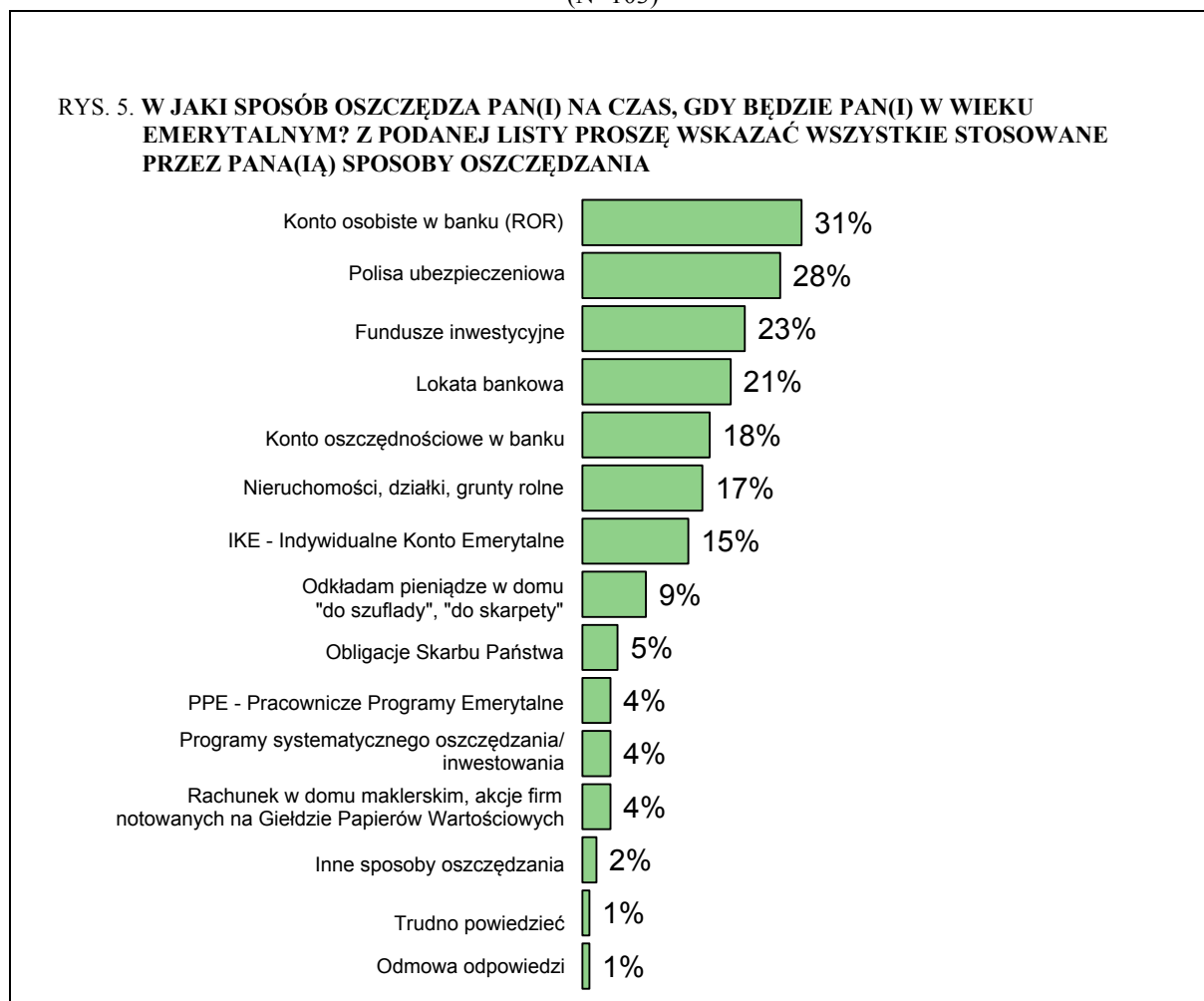
Wśród innych powodów nieoszczędzania dodatkowo na emeryturę wymieniano nieaktywność na rynku pracy wynikającą z kontynuacji nauki.

Wśród 13% badanych w wieku produkcyjnym deklarujących, że obecnie oszczędzają dodatkowo z myślą o przyszłej emeryturze, najpopularniejszą formą oszczędzania jest konto osobiste w banku (ROR). Ten sposób oszczędzania na ogół towarzyszy jednak przynajmniej jednej innej formie dodatkowego oszczędzania na emeryturę. Trochę mniej popularne są polisy ubezpieczeniowe. W funduszach inwestycyjnych oszczędza z myślą o przyszłej emeryturze niespełna jedna czwarta oszczędzających.

Niemal połowa badanych w wieku produkcyjnym deklarujących, że obecnie oszczędza dodatkowo z myślą o przyszłej emeryturze, korzysta tylko z jednej formy oszczędzania. Najczęściej jest to polisa ubezpieczeniowa.

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW W WIEKU PRODUKCYJNYM, KTÓRZY **OSZCZĘDZAJĄ** DODATKOWO NA EMERYTURĘ
(N=103)

RYS. 5. W JAKI SPOSÓB OSZCZĘDZA PAN(I) NA CZAS, GDY BĘDZIE PAN(I) W WIEKU EMERYTALNYM? Z PODANEJ LISTY PROSZĘ WSKAZAĆ WSZYSTKIE STOSOWANE PRZEZ PANA(IĄ) SPOSOBY OSZCZĘDZANIA

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

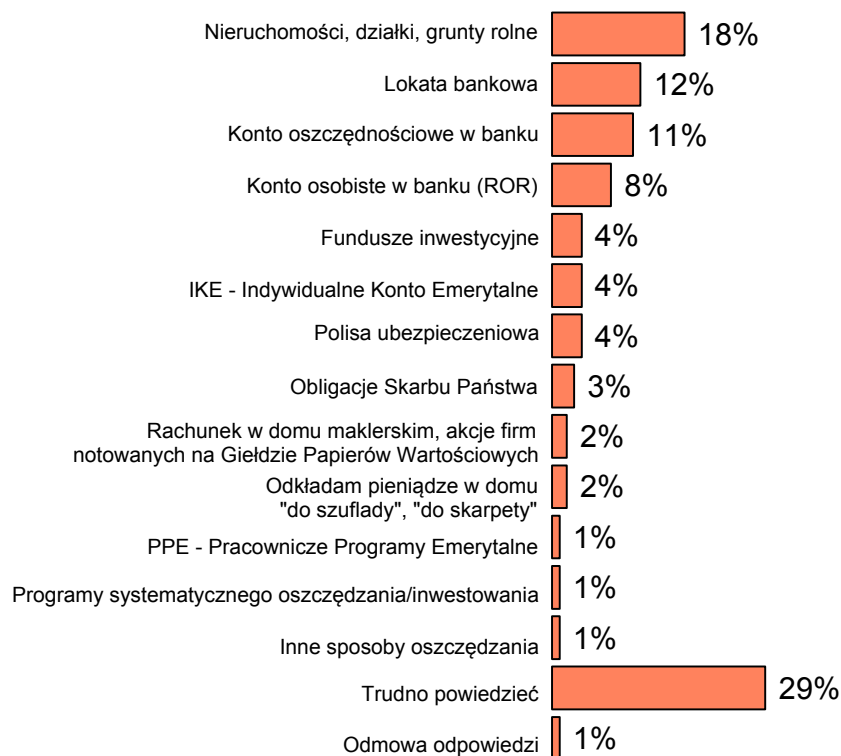
Wśród osób oszczędzających dodatkowo na emeryturę jedynie 15% (N=16) deklaruje posiadanie IKE (Indywidualnego Konta Emerytalnego). Posiadacze IKE stanowią 2%

Polaków będących w wieku produkcyjnym. Prawie połowa z nich deklaruje, iż ma IKE w towarzystwie funduszy inwestycyjnych, a niemal tyle samo – w towarzystwie ubezpieczeniowym³.

NAJLEPSZY SPOSÓB DODATKOWEGO OSZCZĘDZANIA NA EMERYTURĘ

Wszystkich respondentów zapytano o opinie na temat najlepszego sposobu oszczędzania na emeryturę. Znacząca grupa (29%) nie potrafiła wskazać, który ze sposobów oszczędzania jest najlepszy. Pozostali respondenci najczęściej jako najlepszy dodatkowy sposób oszczędzania na emeryturę wskazywali zakup nieruchomości, działek, gruntów rolnych. Z produktów finansowych na pierwszym miejscu pod względem częstości wskazań znalazła się lokata bankowa, a na kolejnym (z niewiele mniejszą liczbą wskazań) – konto oszczędnościowe w banku.

RYS. 6. KTÓRY Z WYMIENIONYCH NA TEJ LIŚCIE SPOSOBÓW OSZCZĘDZANIA WYDAJE SIĘ PANU(I) NAJLEPSZY DO DODATKOWEGO OSZCZĘDZANIA NA EMERYTURĘ? PROSZĘ WSKAZAĆ JEDNĄ ODPOWIEDŹ

³ Ponadto jedna osoba zadeklarowała posiadanie IKE w banku, a dwie osoby nie potrafiły bądź nie chciały wskazać instytucji, która prowadzi ich Indywidualne Konto Emerytalne.

Inwestycje w nieruchomości jako najlepsza forma dodatkowego zabezpieczenia finansowego na emeryturę szczególnie często wskazywane są przez badanych w wieku 35-44 lata (por. tabele aneksowe). Taką formę inwestowania preferują głównie osoby legitymujące się wyższym wykształceniem, kadra kierownicza i specjaliści, a także mieszkańcy miast powyżej 500 tys. ludności. Produkty bankowe, czyli lokaty i konta oszczędnościowe są najatrakcyjniejszą formą dodatkowego oszczędzania na emeryturę dla respondentów z miast liczących od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców oraz dla badanych mających od 25 do 34 lat.

Pozostałe produkty finansowe, czyli fundusze inwestycyjne, Indywidualne Konta Emerytalne oraz polisy ubezpieczeniowe wskazywali nieliczni badani (po 4%). Grupy te, choć równoliczne, różnią się wewnątrznie. Fundusze inwestycyjne częściej niż pozostali wskazywali ankietowani z wyższym wykształceniem, uczniowie i studenci oraz badani od 18 do 24 roku życia. Zwolennikami IKE częściej niż inni są respondenci pracujący na własny rachunek poza rolnictwem, a także osoby w wieku 35-44 lata oraz mieszkańcy miast powyżej 500 tys. ludności. Polisy ubezpieczeniowe jako najlepszy sposób dodatkowego oszczędzania na emeryturę częściej niż pozostali wskazywali przedstawiciele kadry kierowniczej i specjaliści z wyższym wykształceniem oraz osoby prowadzące działalność gospodarczą na własny rachunek.

OPINIE O INDYWIDUALNYCH KONTACH EMERYTALNYCH

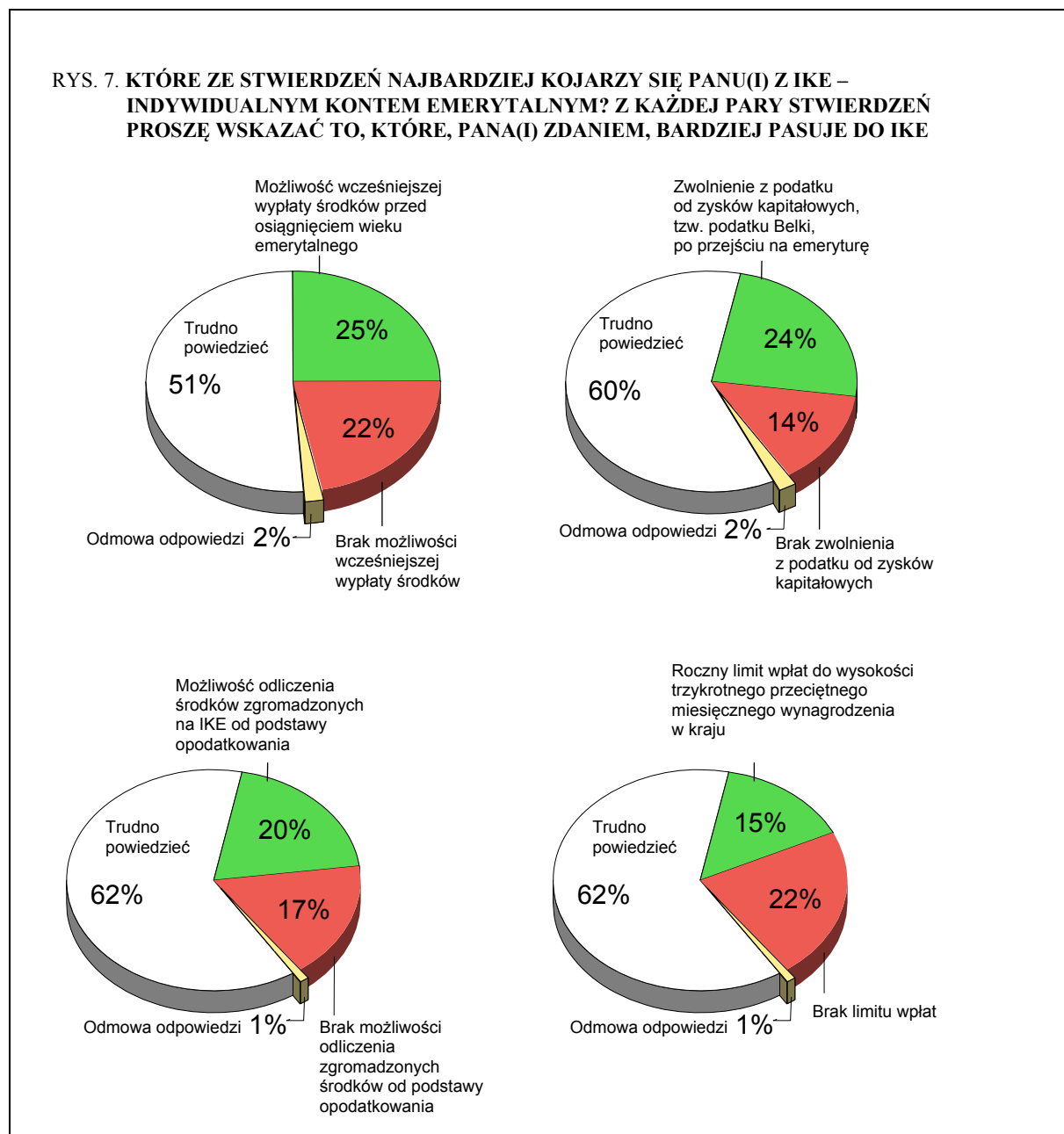
Omówione wyżej wyniki pokazują, iż IKE (Indywidualne Konta Emerytalne) cieszą się niewielką popularnością – nieczęsto są formą dodatkowego oszczędzania na emeryturę, a ponadto nie są postrzegane jako najlepszy sposób takiego oszczędzania.

W dalszej części badania zapytaliśmy wszystkich respondentów o ich wiedzę lub wyobrażenia o IKE. Uzyskane wyniki dowodzą, iż jest to produkt w gruncie rzeczy nieznanym polskiemu społeczeństwu. Świadczą o tym bardzo wysokie odsetki braku odpowiedzi w stosunku do poszczególnych cech charakteryzujących IKE, a także przewaga odpowiedzi nieprawidłowych w odniesieniu do możliwości odliczania środków zgromadzonych w IKE od podstawy opodatkowania oraz rocznego limitu wpłat. Warto też zauważyć znaczący odsetek badanych, którzy wskazali, że IKE cechuje brak zwolnienia z podatku od zysków kapitałowych, tzw. podatku Belki, oraz to, że wśród osób wskazujących cechy pasujące do

IKE w przypadku możliwości wcześniejszej wypłaty środków niemal tyle samo jest tych, które udzieliły odpowiedzi prawidłowych co nieprawidłowych.

Niewiedza o Indywidualnych Kontach Emerytalnych jest powszechna we wszystkich grupach społeczno-demograficznych. Stosunkowo najwyższym poziomem wiedzy w tym zakresie charakteryzują się osoby do 54 roku życia, a szczególności w wieku 35-44 lata (por. tabele aneksowe).

RYS. 7. KTÓRE ZE STWIERDZEŃ NAJBARDZIEJ KOJARZY SIĘ PANU(I) Z IKE – INDYWIDUALNYM KONTEM EMERYTALNYM? Z KAŻDEJ PARY STWIERDZEŃ PROSZĘ WSKAZAĆ TO, KTÓRE, PANA(I) ZDANIEM, BARDZIEJ PASUJE DO IKE

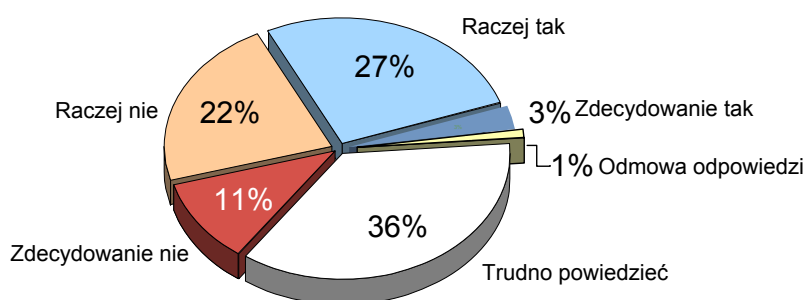

Wszystkim respondentom przedstawiono krótką charakterystykę produktu, jakim jest Indywidualne Konto Emerytalne, i poproszono o jego ocenę w odniesieniu do własnej sytuacji.

RYS. 8. IKE - INDYWIDUALNE KONTA EMERYTALNE – TO SPECJALNE KONTA W RAMACH III FILARU EMERYTALNEGO, SŁUŻĄCE GROMADZENIU DODATKOWYCH OSZCZĘDNOŚCI NA EMERYTURĘ. CHARAKTERYZUJĄ SIĘ ONE NASTĘPUJĄCYMI CECHAMI:

- **MOŻLIWOŚĆ ZAŁOŻENIA W DOWOLNEJ INSTYTUCJI FINANSOWEJ, NP. W BANKU, TOWARZYSTWIE FUNDUSZY INWESTYCYJNYCH, FIRMIE UBEZPIECZENIOWEJ, DOMU MAKLERSKIM**
- **DOWOLNA WYSOKOŚĆ I CZĘSTOTLIWOŚĆ WPLACANYCH KWOT, JEDNAK W CIĄGU ROKU MOŻNA WPLACIĆ DO WYSOKOŚCI TRZYKROTNEGO PROGNOZOWANEGO ŚREDNIEGO MIESIĘCZNEGO WYNAGRODZENIA NA DANY ROK (W 2010 ROKU JEST TO 9579 ZŁ)**
- **OBOWIĄZEK WYPŁATY ŚRODKÓW PO OSIĄGNIĘCIU WIEKU EMERYTALNEGO PRZEZ POSIADACZA KONTA**
- **ZWOLNIENIE Z PODATKU OD ZYSKÓW KAPITAŁOWYCH, TZW. PODATKU BELKI, PRZY WYPŁACIE PO PRZEJŚCIU NA EMERYTURĘ**
- **MOŻLIWOŚĆ CZĘŚCIOWEJ WYPŁATY ŚRODKÓW PRZED OSIĄGNIĘCIEM WIEKU EMERYTALNEGO (W TAKIEJ SYTUACJI BRAK MOŻLIWOŚCI ZWOLNIENIA Z PODATKU OD ZYSKÓW KAPITAŁOWYCH)**
- **BRAK MOŻLIWOŚCI ODLICZENIA ŚRODKÓW Z IKE OD PODSTAWY OPODATKOWANIA.**

CZY IKE (INDYWIDUALNE KONTO EMERYTALNE) W OPISANEJ POSTACI JEST DLA PANA(I) ATRAKCYJNYM PRODUKTEM CZY TEŻ NIE?

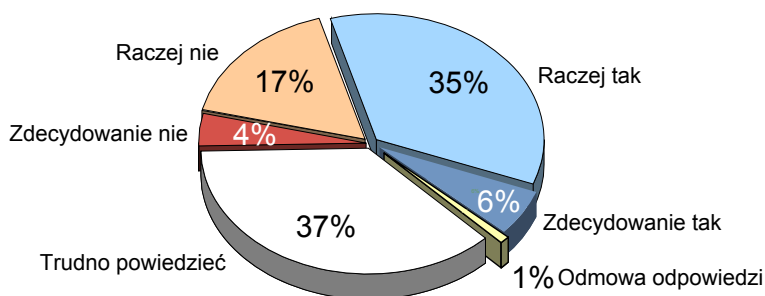
Spółeczne opinie na temat atrakcyjności IKE (Indywidualnego Konta Emerytalnego) są podzielone. Ponad jedna trzecia ogółu dorosłych Polaków (36%) nie potrafiła ocenić tak scharakteryzowanego produktu, natomiast pozostali nieco częściej uznawali go za nieatrakcyjny (33%) niż atrakcyjny (30%), przy czym silniejszy był stopień odrzucenia (zdecydowanie nie – 11%) niż akceptacji (zdecydowanie tak – 3%).

Grupy społeczne, dla których IKE scharakteryzowane w sposób przedstawiony na rysunku jest najbardziej atrakcyjne, to respondenci do 35 roku życia, mieszkańcy miast powyżej 500 tys. ludności oraz badani o najwyższym statusie materialnym (por. tabele aneksowe).

OPINIE O FUNDUSZACH INWESTYCYJNYCH

Wyniki omawianego badania pokazują, że fundusze inwestycyjne są trzecim pod względem popularności sposobem dodatkowego oszczędzania na emeryturę, jednocześnie 37% ogółu dorosłych Polaków nie potrafi ocenić, czy fundusz inwestycyjny może być dobrym narzędziem do gromadzenia oszczędności emerytalnych czy też nie. Wśród osób, które mają wyrobioną opinię w tej kwestii, przeważa pogląd, iż jest to dobry sposób gromadzenia dodatkowych środków na emeryturę (41%). Trzeba jednak zaznaczyć, że częstsze są opinie umiarkowanie pozytywne („raczej tak”). Największymi entuzjastami w tym względzie są osoby, które nie ukończyły 35 roku życia, a także kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem. Opiniom, że fundusze inwestycyjne mogą być dobrym sposobem gromadzenia oszczędności emerytalnych, sprzyja też wysoki status materialny badanych, wyrażający się zarówno poziomem ich dochodów (*per capita* oraz osobistych), jak i samooceną warunków materialnych gospodarstwa domowego (por. tabele aneksowe).

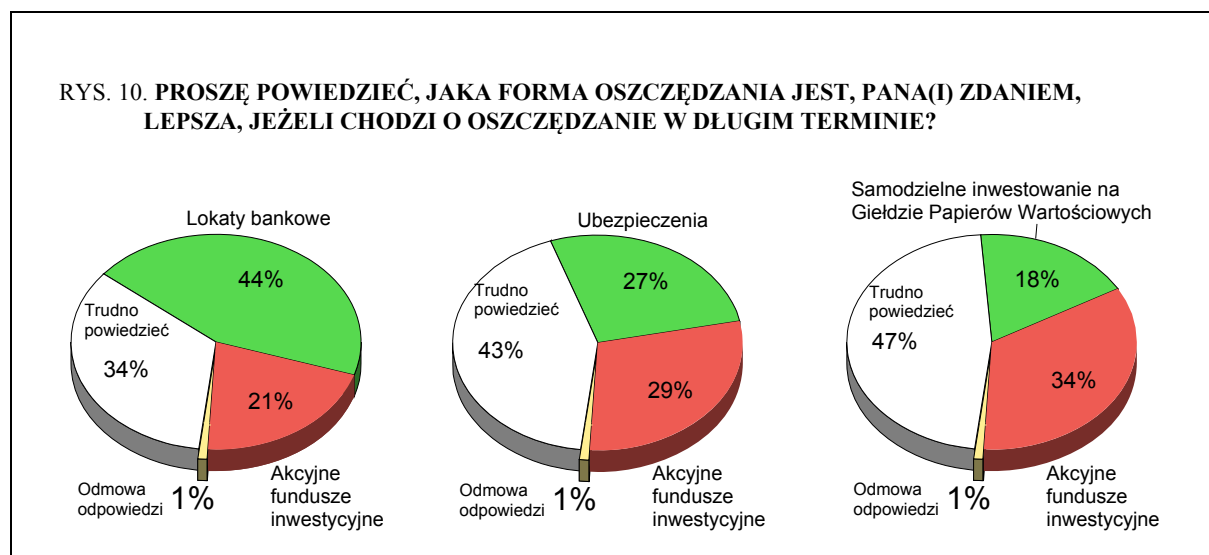
RYS. 9. CZY SĄDZI PAN(I), ŻE FUNDUSZE INWESTYCYJNE MOGĄ BYĆ DOBRYM NARZĘDZIEM DO GROMADZENIA OSZCZĘDNOŚCI EMERYTALNYCH?

Wszystkich respondentów poproszono również o ocenę akcyjnych funduszy inwestycyjnych na tle innych sposobów oszczędzania lub inwestowania, przy założeniu, że chodzi o oszczędzanie w długim terminie. Niezbyt duża popularność tej formy inwestowania

wpłynęła zapewne na dość duży odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć”. Jest on tym większy, im mniej popularne są sposoby oszczędzania/inwestowania, z którymi respondenci porównywali akcyjne fundusze inwestycyjne.

Wyniki badania pokazują, iż respondenci potrafiący zająć stanowisko w tej kwestii postrzegają fundusze inwestycyjne jako gorszą niż lokaty bankowe formę długoterminowego oszczędzania. W perspektywie długookresowej inwestowanie w akcyjne fundusze inwestycyjne ma natomiast – zdaniem większości osób mających wyrobioną opinię w tej sprawie – zdecydowaną przewagę nad samodzielnym inwestowaniem na Giełdzie Papierów Wartościowych. W przypadku porównania akcyjnych funduszy inwestycyjnych z ubezpieczeniami opinie respondentów są podzielone, z niewielką przewagą zwolenników funduszy.

Postrzeganie długoterminowego oszczędzania w akcyjnych funduszach inwestycyjnych na tle gromadzenia oszczędności na lokatach bankowych wiąże się z poziomem wykształcenia badanych i ich pozycją zawodową (por. tabele aneksowe). Wśród kadry kierowniczej i specjalistów z wyższym wykształceniem, średniego personelu i techników oraz pracowników administracyjno-biurowych przeważają osoby, które sądzą, że w długim terminie akcyjne fundusze inwestycyjne są nie tylko lepszą formą oszczędzania niż ubezpieczenia oraz samodzielne inwestowanie na Giełdzie Papierów Wartościowych, ale także lepszą niż lokaty bankowe. Odsetek zwolenników akcyjnych funduszy inwestycyjnych rośnie wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia badanych. Warto podkreślić, że – mimo generalnej przewagi zwolenników lokat nad zwolennikami funduszy akcyjnych – wśród

respondentów z wyższym wykształceniem tyle samo jest uważających, że lepszą formą oszczędzania w długim terminie są akcyjne fundusze inwestycyjne, co preferujących lokaty bankowe.

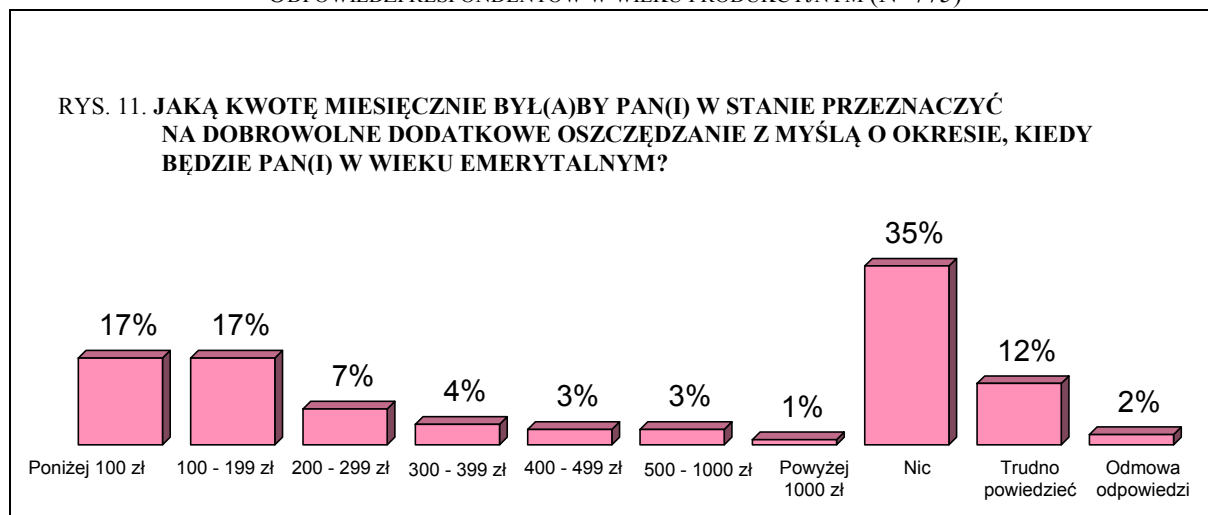
Wyniki badania pokazują, że respondenci osiągający miesięczne dochody netto powyżej 2000 zł oceniają akcyjne fundusze inwestycyjne – w kontekście długoterminowego oszczędzania – lepiej niż lokaty bankowe, polisy ubezpieczeniowe oraz samodzielne inwestowanie na GPW.

W przypadku porównania akcyjnych funduszy inwestycyjnych z ubezpieczeniami znaczenie ma wiek badanych. Osoby, które nie przekroczyły 54 roku życia (w szczególności dotyczy to mających 18-24 lata), częściej wskazują, iż akcyjne fundusze inwestycyjne są w długim terminie lepszą formą oszczędzania niż ubezpieczenia, natomiast badani w wieku 65 lat i starsi częściej wskazują w tym kontekście na ubezpieczenia.

ILE POLACY SKŁONNI BYLIBY PRZEZNACZYĆ NA DODATKOWE OSZCZĘDZANIE NA EMERYTURĘ

Osoby w wieku produkcyjnym zapytaliśmy, jaką kwotę miesięcznie byłyby w stanie przeznaczyć na dodatkowe oszczędzanie z myślą o okresie, kiedy będą w wieku emerytalnym. Ponad jedna trzecia ankietowanych zadeklarowała, że nie jest w stanie przeznaczyć na ten cel żadnych środków. Wyniki badania pokazują, iż deklaracje te są silnie związane z poziomem zamożności respondentów – na ogół składają je osoby o niskich dochodach i źle oceniające sytuację materialną swoich gospodarstw domowych (por. tabele aneksowe). Szczególnie często żadnych kwot na dodatkowe oszczędzanie na emeryturę nie mogą przeznaczyć renciści, bezrobotni oraz rolnicy. W grupach wyróżnionych ze względu na wiek odsetek takich deklaracji jest najwyższy wśród osób powyżej 44 roku życia.

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW W WIEKU PRODUKCYJNYM (N=775)

Skłonność do dodatkowego oszczędzania rośnie wraz z wykształceniem badanych oraz poziomem ich zamożności mierzonym zarówno deklarowanymi dochodami (osobistymi oraz *per capita*), jak i samooceną warunków materialnych gospodarstwa domowego.

Ci, którzy są skłonni dodatkowo oszczędzać na emeryturę, na ogół deklarują, iż miesięcznie mogą przeznaczyć na ten cel poniżej 200 zł. Najbardziej skłonni do dobrowolnego oszczędzania z myślą o okresie pobierania emerytury są badani w wieku 25-34 lata. Osoby z tej grupy wiekowej nie tylko częściej deklarują, że mogłyby przeznaczyć co miesiąc jakąś kwotę na takie oszczędności, ale też częściej niż pozostali twierdzą, że mogłyby odkładać wyższe kwoty. W grupach zawodowych największe możliwości w tym względzie mają przedstawiciele kadry kierowniczej, specjaliści z wyższym wykształceniem, a także średni personel i technicy.

PREFEROWANE ŹRÓDŁA INFORMACJI O MOŻLIWOŚCIACH DODATKOWEGO OSZCZĘDZANIA Z MYŚLĄ O EMERYTURZE

Jedną z przyczyn niegromadzenia przez Polaków dodatkowych oszczędności z myślą o emeryturze jest brak wiedzy o możliwych sposobach takiego oszczędzania. Respondenci będący w wieku produkcyjnym zapytani, skąd chcieliby czerpać wiadomości na ten temat, najczęściej wskazywali telewizję. Na drugim miejscu pod względem częstości wskazań znalazł się internet. Znacznie mniejsze grupy badanych chciałyby uzyskiwać wiedzę w tym zakresie z gazet lub ulotek i broszur. Nieliczni wskazywali w tym kontekście na kursy, szkolenia lub audycje radiowe. Inne wymieniane przez badanych źródła to przede wszystkim profesjonalni doradcy, a także – rzadziej – znajomi i krewni.

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW W WIEKU PRODUKCYJNYM (N=775)

RYS. 12. SKĄD CHCIAŁ(A)BY PAN(I) CZERPAĆ WIEDZĘ NA TEMAT MOŻLIWOŚCI OSZCZĘDZANIA Z MYŚLĄ O EMERYTURZE / CZASIE, GDY BĘDZIE PAN(I) W WIEKU EMERYTALNYM?

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Wyniki badania pokazują, że na preferencje dotyczące źródeł informacji na temat możliwości dodatkowego oszczędzania z myślą o emeryturze wpływa wiek (por. tabele aneksowe). Wśród badanych w wieku 18-34 lata najbardziej preferowanym źródłem informacji o możliwościach dodatkowego oszczędzania na emeryturę jest internet. Respondenci mający przynajmniej 35 lat najczęściej w tym kontekście wskazywali telewizję. Na preferencje w tym względzie wpływa także poziom wykształcenia respondentów. Internet jest najczęściej wskazywanym źródłem informacji wśród badanych z wykształceniem co najmniej średnim. Natomiast osoby z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym najczęściej wskazywały w tym kontekście telewizję.

Niemal jedna piąta respondentów w wieku produkcyjnym twierdzi, że nie potrzebuje dodatkowej wiedzy na ten temat. Deklaracje takie najczęściej składali badani mający od 55 do 64 lat.

Mimo iż aktywni zawodowo Polacy w większości są przekonani, że ich przyszła emerytura będzie znacząco niższa od uzyskiwanych obecnie dochodów oraz że nie będzie ona wystarczająca, w większości nie podejmują dodatkowego oszczędzania z myślą o wieku emerytalnym. Główną tego przyczyną jest ich sytuacja materialna, a w związku z tym brak nadwyżek finansowych, które można byłoby przeznaczyć na ten cel. Jednak, jak pokazuje badanie, deklarowane niskie dochody nie zawsze idą w parze z rzeczywistym brakiem możliwości odłożenia chociażby kilkudziesięciu (lub nawet kilkuset) złotych miesięcznie. Znajduje to potwierdzenie w odpowiedziach badanych. Połowa respondentów w wieku produkcyjnym deklaruje możliwość odkładania miesięcznie pewnej kwoty (jedna trzecia jest skłonna przeznaczać regularnie na dodatkowe oszczędzanie na przyszłą emeryturę mniej niż 200 zł, a niemal jedna piąta nawet powyżej 200 zł). W tej grupie są również osoby, które jako główny powód nieoszczędzania podawały brak środków. Skąd taka rozbieżność? Przyczyna tkwi być może w sposobie gospodarowania własnym budżetem, w którym mimo ograniczeń możliwe byłoby wygospodarowanie dodatkowych oszczędności.

Szczególną uwagę zwraca duży odsetek respondentów, którzy nie potrafią ocenić wysokości swojej przyszłej emerytury, nie mają zdania na temat najlepszego sposobu oszczędzania, nie mają również żadnych skojarzeń z IKE albo kojarzą je błędnie, a w związku z tym nie są w stanie ocenić, czy cechy produktu, jakim jest IKE, czynią go atrakcyjnym. Świadczy to o bardzo niskiej wiedzy i świadomości ekonomicznej polskiego społeczeństwa.

Wprawdzie ponad połowa Polaków w wieku produkcyjnym (55%) nie oszczędza i nie zamierza oszczędzać dodatkowo na emeryturę, jednak co ósmy (13%) stara się dbać o swoją przyszłość i odkłada dodatkowe środki na emeryturę. Wśród oszczędzających 23% zaufało funduszom inwestycyjnym i powierzyło im swoje pieniądze, a 15% wybrało Indywidualne Konta Emerytalne, z czego połowa to IKE z funduszami inwestycyjnymi. Można stąd wnioskować, że obecnie do funduszy trafia co czwarta złotówka przeznaczona na dodatkową emeryturę. Biorąc pod uwagę fakt, że 41% Polaków uważa, iż fundusze inwestycyjne są dobrym narzędziem do gromadzenia oszczędności emerytalnych, a jednocześnie jedna piąta ma zamiar dodatkowo oszczędzać z myślą o emeryturze, można

założyć, że środków tych będzie przybywać. Zwłaszcza że na ścieżkę zawodową powoli wkraczają ludzie młodzi, którzy postrzegają fundusze jako atrakcyjne i jedno z najlepszych dla nich sposobów oszczędzania. To pokazuje, że w polskim społeczeństwie potrzebna jest zmiana pokoleniowa, aby widoczne były pożądane pozytywne efekty reformy emerytalnej. Osoby młode bardziej rozumieją potrzebę dodatkowego oszczędzania i częściej są skłonne po podjęciu pracy zawodowej rzeczywiście gromadzić dodatkowy kapitał, wybierając takie produkty, które w długim okresie mogą im przynieść satysfakcjonujące zyski. Wynika to również z faktu, że lepiej znają współczesne mechanizmy rynku finansowego, poznają je dużo wcześniej niż starsi respondenci, których młodość przypadła na czas przed przemianami gospodarczymi i powstaniem rynku kapitałowego w Polsce.

Opracowała
Barbara BADORA